

Symposiumverslag 'Prominent of passé? Het tijdschrift als podium van publieke opinievorming'

LIES WIJNTERP

Op zaterdag 16 mei 2009 vond in Spui 25 in Amsterdam het jaarlijkse symposium plaats van *TS-Tijdschrift voor tijdschriftstudies*. Thema van deze dag was de rol van het tijdschrift in de publieke opinievorming. Nog altijd kent Nederland een serie opinietijdschriften en algemene tijdschriften die hun stem in het publieke debat laten horen, maar de indruk bestaat dat de meningsvorming tegenwoordig voornamelijk via kranten en televisie plaatsvindt. Sinds de opkomst van de nieuwe media en de steeds uitgebreidere opiniepagina's in de dagbladen loopt de oplage van opinietijdschriften als *HP/De tijd*, *Vrij Nederland* en *De Groene Amsterdammer* terug. Betekent dit dat de leidende rol van het tijdschrift in de publieke opinie is uitgespeeld? Is het tijdschrift nog altijd de barometer van het publieke debat?

Arjan van Dixhoorn (Universiteit Gent) gaf een lezing getiteld 'De opgeworpen rechtbank der publieke opinie. Het tijdschrift in de geschiedenis van de publieke opinie'. Van Dixhoorn traceerde de geschiedenis van de status van de publieke opinie in de vroegmoderne Nederlanden en de rol die periodieken en kranten op een gegeven moment in de maatschappelijke oordeelsvorming begonnen te spelen. Vervolgens sprak Xandra Schutte (hoofdredacteur *De Groene Amsterdammer*) over de actuele praktijk en prominentie van het opinietijdschrift. Door de omslag naar nieuwe media is er sprake van een crisis bij kranten en in mindere mate bij opinietijdschriften. Volgens Schutte verliezen kranten terrein doordat zij concurreren met nieuwe media die een hoge omloopsnelheid kennen, terwijl opinietijdschriften hun lezers nog weten te behouden dankzij hun doordachte opiniestukken.

De Franse negentiende-eeuwse pers kwam aan bod in de lezing van Arja Firet (Universiteit Utrecht), die sprak over drie rebelse genres (*Feuilleton*, *Fysiologie* en *Fantaisie*) in de "Petite Presse". Deze non-conformistische, columnachtige stukjes werden gepubliceerd tijdens de kortstondige periodes van relatieve persvrijheid en bespeelden de publieke opinie door indirecte spelenprikken uit te delen. Laurens Ham (Vrije Universiteit Amsterdam) deed

daarna verslag van zijn onderzoek naar twee Groot-Nederlandse tijdschriften rond de Eerste Wereldoorlog, *Dietsche Stemmen* en *De Toorts*, die de Dietsche Gedachte een warm hart toe droegen. Deze tijdschriften, die uitgingen van een fundamenteel ras- en taalverwantschap tussen Vlaanderen, Nederland en Zuid-Afrika, namen actief deel aan het publieke debat over de degeneratie van bepaalde bevolkingsgroepen. Zo werd in *Dietsche Stemmen* het gedicht 'De zang van Groot-Vlaanderen' gebruikt om deze degeneratiegedachte te vertolken. Overigens liet Ham ook zien hoe beide tijdschriften apocalyptische metaforen gebruikten die anno 2009 nog steeds gereproduceerd worden.

Sander Bax (Universiteit van Tilburg) sprak op zijn beurt over de rol van Harry Mulisch als opiniemaker in literaire tijdschriften. Aan de hand van een case study van de zelfpositionering van Harry Mulisch, liet Bax zien dat deze schrijver op verschillende momenten op allerlei niveaus (sociaal-economisch, maatschappelijk, institutioneel) invulling gaf aan het concept autonomie. Het symposium werd afgesloten met een paneldebat met Xandra Schutte, Arjan van Dixhoorn en Arendo Joustra (hoofdredacteur Elsevier), die onder leiding van Catrien Santing (Rijksuniversiteit Groningen) in discussie gingen over de rol die in de toekomst voor het gedrukte tijdschrift is weggelegd. De panelleden waren het er niet over eens of het opinietijdschrift op papier nog levensvatbaar is. Op de stelling dat het opinietijdschrift de functie van de literaire kritiek moet incorporeren nu de literatuurkritiek steeds meer uit kranten verdwijnt, reageerden de panelleden positief: er zit misschien wel brood in een tweedelijnskritiek à la *Magazine littéraire*, *London Review of Books* of *TLs*.

De lezingen van het symposium zullen in een volgend TS-nummer worden gepubliceerd.